

VIENAS

1

To ir reikėjo tikėtis.

Jo gyvenime nesėkmėms nebuvo galo. Todėl šįkart jau reikėjo būti pasirengusiam.

Jis buvo žmogus, galintis numatyti, kas įvyks. Ne miglota nuojauta prieš miegą, o tikri, šviesiam pasaulyje egzistuojantys pavojai. Lempų stulpai ir medžiai griuvo ir triuškinio jam kojas. Lekiančios mašinos tapdavo nevaldomos ir užvažiuavusios ant šaligatvio palikdavo iš jo tik sumaitotų audinių ir suknežintų kaulų krūvą. Nuo pastolių krisdavo aštrūs daiktai ir perverdavo jam kaukolę.

O visų blogiausia – moterys. Kai Džiuljeno Treslou kelyje pasipainiodavo graži moteris, jį užvaldydavo ne kūnas, bet protas. Ji sutrikdydavo jo ramybę.

Tiesa, ramybės jis neturėjo, bet ji sutrikdydavo ramybę, kurios buvo galima tikėtis ateityje. Ji buvo ateitis.

Žmonės, gebantys matyti ateitį, prastai orientuojasi laike. Visi Treslou laikrodžiai blogai rodė. Vos pamatęs moterį jis iškart išvysdavo pasekmes: piršlybas ir jos sutikimą, kartu susikurtus namus, užtrauktas brangaus šilko užuolaidas, pro kurias skverbiasi purpurinė šviesa, it debesis banguojančius patalus, srovele pro kaminą vingiuojančius kvapnius dūmus – pasmerktus išnykti – tamsiai raudonų čerpių raštą, stogo kraigus ir stoglangius. Jo laimė, jo ateitis – viskas užgriūdavo jai einant pro šalį.

Ji nepaliko jo dėl kito, nepasakė, kad jai nusibodo jis ir jų bendras gyvenimas, ji dingo tobuloje svajonėje apie tragišką meilę – išsekusi, drėgnomis blakstienomis ir neretai dainuojanti atsisveikinimą ištraukomis iš populiarios itališkos operos.

Vaiko nebuvo. Vaikai tik gadino istoriją.

Tarp iškilusių lempų stulpų ir griūvančių mūrų jis kartais pagaudavo save kartojant paskutinius žodžius jai – taip pat neretai pasiskolintus iš populiarių itališkų operų – lyg laikas būtų susiplojęs, jo širdis sudužusi, o ji mirusi jiems dar nė nesusitikus.

Nuojauta apie jo rankose mirštančią moterį Treslou buvo kažkokia rafinuota. Kartais jis mirdavo jos rankose, tačiau geriau, jeigu mirdavo ji. Tik taip žinodavo, kad įsimylėjo: nėra nuojautos apie jos mirtį – nebus ir piršlybų.

Tokia buvo jo gyvenimo poezija. Realybėje moterys tik kaltindavo ją slopinant jų kūrybiškumą ir palikdavo ją.

Realybėje net buvo vaikų.

Bet kažkas viliojo anapus realybės.

Per mokyklos atostogas Barselonoje jis sumokėjo čigonei būrėjai, kad ši išburtų jam iš rankos.

– Matau moterį, – pasakė ji jam.

Treslou susijaudino.

– Ar ji graži?

– Man – ne, – atsakė čigonė. – Bet tau... gal. Taip pat matau pavojų.

Treslou tik dar labiau susijaudino.

– Kaip žinosiu, kad ją sutikau?

– Žinosi.

– Ar ji turi vardą?

– Paprastai vardai kainuoja, – atlenkdama jo nykštį tarė čigonė. – Bet tau padarysiu išimtį, nes esi jaunas. Matau Džiuno – ar pažįsti Džiuno?

Ji ištarė „Chuno“. Bet tik tada, kai prisiminė.

Treslou užmerkė vieną akį. Džiuno? Ar jis pažinojo kokią nors Džiuno? Ar kas nors pažinojo Džiuno? Ne, deja, ne, nepažinojo.

Bet jis pažinojo Džiunę.

– Ne, ne, geriau nei Džiunė. – Ji atrodė suirzusi, kad jis negali prisiminti nieko geriau nei Džiunė. – Džudė... Džiulė...Džudita. Ar pažįsti Džuditą?

Chudita.

Treslou papurtė galvą. Bet skambesys jam patiko – Džiuljenas ir Džudita. Chuljenas ir Chudita Treslou.

– Tai va, ji laukia tavęs, ta Džulė ar Džudita, ar Džiuno... Vis tiek matau Džiuno.

Treslou užmerkė kitą akį. Džiuno, Džiuno...

– Kiek laiko ji lauks? – paklausė.

– Tiek, kiek reikės, kad ją surastum.

Treslou įsivaizdavo, kaip dairosi, ieško už jūrų marių.

– Sakėt, kad matot pavojų. Kodėl ji pavojinga?

Jis išvydo ją sėlinančią iš užpakalio, priglaudžiančią peilį jam prie gerklės – *Addio, mio bello, addio*².

– Nesakiau, kad pavojinga ji. Tik kad mačiau pavojų. Galbūt tai tu jai pavojingas. Ar koks kitas žmogus pavojingas jums abiem.

– Tai turėčiau jos vengt? – paklausė Treslou.

Ji nusipurtė taip, kaip purtosi būrėjos.

– Negali jos išvengti.

Ji buvo graži. Bent jau Treslou akimis. Išsekusi ir tragiška, su apvaliais auksiniais auskarais ir, kiek jis gebėjo suprasti, kalbanti Vakarų Midlendo akcentu. Galėjo ją įsimylėti vien dėl akcento.

Būrėja nepasakė nieko tokio, ko jis ir taip nežinojo. Kažkas kažkada jo laukė.

Greičiau jau svarbus įvykis, o ne nesėkmė.

Jis buvo nusiteikęs katastrofai ir liūdesiui, bet ji ištikdavo visada kažkur kitur. Kartą nuvirto medis ir sutraiškė žmogų, kuris ėjo vos pusė jardo nuo jo. Treslou girdėjo riksmą ir svarstė, ar tik tai ne jis pats rėkia. Londono metro prasilenkė su žudiku

² it. *Sudie, mano gražuoli, sudie*. Žodžiai iš karnavalo „Offida“ himno.

maniaku vos per vieną vagoną. Policija jo net neapklausė. O mergaitė, kurią mylėjo beviltišku mokinio ilgesiu – tėvų draugų dukra, angelas švelniait vėlyvos vasaros rožių žiedlapiai oda ir akimis, kurios atrodė nuolat sudrėkusios, – mirė keturiolikos nuo leukemijos, tuo metu, kai Treslou sėdėjo pas būrėją Barselonoje. Jo šeima neiškviėtė jo nei paskutinėmis valandomis, nei į laidotuves. Sakė, nenorėjo gadinti atostogų, bet iš tikrųjų jie tiesiog manė, kad jis nepakankamai stiprus. Pažinoję Treslou žmonės visada gerai pagalvodavo prieš kviesdami jį pas mirštantį ar į laidotuves.

Tai gi jam gyvenimas dar buvo prieš akis. Keturiasdešimt devynerių, geros fizinės formos, jis nėkart nesusimušė nuo to karto, kai kūdikystėje atsitrenkė į mamos kelį, bet vis dėlto turėjo tapti našliu. Kiek žinojo, nė viena moteris, kurią mylėjo ar su kuria mylėjosi, nenumirė, ir tik reta kuri su juo pasiliko taip ilgai, kad jos mirtis jau būtų galėjusi vainikuoti jaudinančią romano pabaigą. Dėl tokio nepatirto tragiško įvykio laukimo jis atrodė nenatūraliai jaunas. Taip kartais atrodo žmonės, iš naujo atradę savo tikėjimą.

2

Buvo šiltas vėlyvos vasaros vakaras, aukštai kybojo lengvabūdiškas mėnulis. Treslou ėjo namo po melancholiškos vakarienės su pora senų draugų, vienas buvo jo amžiaus, kitas – daug vyresnis, abu neseniai tapę našliais. Dėl gatvėse tykančių pavojų jis nusprendė padaryti lankstą ir, prieš sėsdamas į taksi, pasivaikščioti po gerai pažįstamą Londono dalį ir apmąstyti vakaro liūdesį.

Taksi, ne metro, nors gyveno vos šimtas jardų nuo metro stoties. Žmogus kaip Treslou, kuris taip bijo būti ant žemės, tikrai nerizikuotų leistis į požemį. Tik ne po to, kai vos išsisuko nuo ginkluoto žudiko kulkos.

– Neapsakomai liūdna, – tyliai pratarė.

Jis turėjo omenyje savo draugų žmonių mirtis ir moterų mirtis apskritai. Bet taip pat jis galvojo apie paliktus vyrus, įskaitant ir save patį. Siaubinga prarasti moterį, kurią myli, bet taip pat siaubinga neturėti moters, kurią galėtum apkabinti ir priglausti prieš pat išstinkant tragedijai...

– Kam aš reikalingas, jei to neturiu? – klausė jis savęs, nes buvo iš tų, kurie prastai funkcionuoja vieni.

Jis praėjo pro BBC pastatą, įstaigą, kurioje kadaise dirbo ir puoselėjo idealistines viltis, bet dabar fanatiškai jos nekentė. Jei neapykanta būtų buvusi racionali, jis būtų tyčia stengęsis aplenkti pastatą, o ne taip dažnai eiti pro šalį. Pašnabždomis jis tyliai ją prakeikė: „šūdų krūva“, pasakė.

Vaikiškas prakeikimas.

Būtent dėl to ir nekentė BBC: ji padarė jį infantilų. Tauta meiliai vadino korporaciją „tetule“, bet tetulės abejotinos meilės klausimais, jos piktos ir nepatikimos, apsimetancios, kad myli, tik tada, kai joms pačioms trūksta meilės, o vėliau dingsta. Treslou tikėjo, kad BBC savo klausytojus paverčia narkomanais, turinčiais kvailą priklausomybę. Darbuotojus irgi. Tik jiems dar blogiau: surakinti paaukštinimų ir pasipūtėliškumo, jie tampa neįgalūs gyventi kokį nors kitą gyvenimą. Treslou buvo tipiškas viso to pavyzdys. Bet nepaaukštintas, tik neįgalus.

Pastatą supo kranai, tokie pat aukšti ir nepatikimi kaip mėnulis. Toks likimas būtų elegantiškas, pamanė jis: kaip pradžioje, taip ir pabaigoje – BBC kranas ištaško man smegenis. Ta šūdų krūva. Jis bemaž girdėjo skylant savo kaukolę, it žemę atsiveriant kokiam nors filme apie katastrofą. Bet gyvenimas taip pat buvo filmas apie katastrofą, kuriame viena po kitos mirė puikios moterys. Jis paspartino žingsnį. Priešais virto medis. Treslou metėsi į šalį ir vos neužmynė ant nukritusio kelio darbų ženklų. PAVOJUS. Nuo įsivaizduojamo susidūrimo suskaudo kojas. Šiąnakt net jo sielą sukrėtė bloga nuojauta.

Niekada nerasi ten, kur ieškai, pasakė jis sau. Pavojus visada ateina iš kažkur kitur. Netrukus tamsus šešėlis tarpduryje materializavosi į užpuoliką, griebė jam už kaklo, prispaudė veidą prie

parduotuvės vitrinos, liepė nerėkti ir nesipriešinti ir atėmė rankinį laikrodį, piniginę, plunksnakotį ir mobilųjį telefoną.

Tik nustojęs drebėti jis galiausiai sugebėjo patikrinti kišenes ir pamatęs, kad jos iš tiesų tuščios, įsitikino, jog viskas įvyko iš tikrųjų.

Nėra piniginės, nėra telefono.

Švarko kišenėje nėra plunksnakočio.

Ant riešo nėra laikrodžio.

O jame jokio pasipriešinimo, jokio išlikimo instinkto, jokio *amour de soi*³, nieko, ką būtų galima pavadinti tuo, kas suteikia žmogui stiprybės ir moko jį gyventi dabartimi.

Bet ar jam kada nors teko tai patirti?

Universitete jis buvo laisvasis klausytojas, žmogus dėlionė iš dalelių ir gabalėlių, kuris nestudijavo jokio konkretaus dalyko, tik tarsi lego kaladėles jungė įvairias humanitarinių disciplinų dalis (o gal antidisciplinų). Archeologija, konkrečioji poezija, žiniasklaida ir komunikacijos, festivalių ir teatrų administravimas, religijotyra, scenografija, rusų novelė, politikos ir lyčių studijos. Bebaigdamas, – nors taip ir neaišku, kada ir ar iš viso jis baigė studijas, nes niekas universitete nebuvo tikras, kiek dalykų tam reikėjo, – Treslou pasijuto neturįs jokio konkretaus išsilavinimo, todėl neliko nieko kita, kaip sutikti atlikti praktiką BBC, o jie, tiksliau – ji, nežinodama, ką su Treslou daryti, nugarūdo praktikantą į trečiąją radijo stotį rengti vėlyvų laidų apie meną.

Jis jautėsi it žemaūgis krūmokšnis tarp milžiniškų medžių atogrąžose. Kiti praktikantai aplinkui ėmė sparčiai kilti karjeros laiptais praėjus vos keletui savaičių nuo atvykimo. Jie kilo aukštyl, todėl, kad tai buvo vienintelis kelias, išskyrus Treslou, kuris nejudėjo iš vietos, nes niekas nežinojo, kad jis ten yra. Jie tapo laidų vadovais, radijo stočių viršininkais, pirkimų vadybininkais, įvairių sričių vadovais, net generaliniais direktoriais. Niekas niekada neišėjo. Nieko niekada neatleido. Korporacija

³ pranc. *savęs meilė*. Ž. Ž. Ruso filosofinė idėja.

savais rūpinosi ištikimiau nei mafijos šeima. Dėl to visi vienas kitą artimai pažinojo, išskyrus Treslou, kuris nepažinojo nieko, ir kalbėjo viena kalba, išskyrus Treslou, kuris kalbėjo netekties ir sielvarto kalba, o jos nesuprato niekas.

– Pralinksėmė, – sakydavo jam kolegos valgykloje. Bet nuo to tik verkti norėdavosi. Toks liūdnas pasakymas „pralinksėmė“ ne tik reiškė, kad neįtikėtina, jog jis kada nors pralinksėmė, bet ir užtikrino, kad pralinksėmėti nėra dėl ko, net jei vienintelis dalykas, kurio jis dar gali laukti, yra pralinksėmėjimas...

Kažkas iš Meno skyriaus – skundėjo vardo neatpažino – atsiuntė oficialų raštą dėl to, kad savo laidoje jis gvildeno pernelyg šiuurpius klausimus ir leido pernelyg gedulingą muziką. „Tai Trečiosios radijo stoties provincija“, – taip skambėjo skundo išvada. Jis atrasė, kad laida yra transliuojama Trečiojoje radijo stotyje, bet atsakymo nesulaukė.

Po daugiau nei tuzino metų klajojimo naktimis vaiduokliškais Transliavimo stoties koridoriais, žinodamas, kad niekas jo laidos nesiklausė – nes kas norėtų klausytis gyvų poetų, diskutuojančių apie mirusius poetus, kurie taip pat galėjo būti mirę poetai, diskutuojantys apie gyvus poetus? – jis atsistatydino. „Ar kas nors pastebėtų, jei mano laidas nustotų transliuoti? – rašė jis atsistatydinimo pareiškime. Ar kas nors pastebėtų, kad manęs nėra, jei daugiau nebeateičiau?“ Atsakymo ir vėl nesulaukė.

Tetulė taip pat nesiklausė.

Jis atsiliepė į skelbimą laikraštyje dėl direktoriaus pavaduotojo darbo neseniai pietų pakrantėje prasidėjusiame menų festivalyje. Pasirodė, kad „neseniai prasidėjęs“ reiškė mokyklos biblioteką be knygų, tik su kompiuteriais, tris kviestinius pranešėjus ir jokios publikos. Jam tai priminė BBC. Tikroji direktorė perrašė visus jo laiškus ir pasisakymus paprastesne anglų kalba, o galiausiai jie susiginčijo dėl knygelėje vartojamų žodžių.

– Kodėl sakai „linksma“, kai galėtum sakyti „seksualus“? – paklausė ji.

– Nes meno festivaliai nėra seksualūs.